

OKTÓBER

BRASNYÓ ISTVÁN

Elfáradhattunk az éjszaka, mert mindketten egészen meggörnyedve jártunk, olyasformán, mintha keresnénk valamit az úton, s amelyikünk netán megtalálja, ne nagyon kelljen már hajolnia, hanem csak egyszerűen fölkapja, s fölegyenesedve elfut vele, a másik meg aztán kergetheti, amíg utoléri — mert ennyire hosszú volt a virradat, és hűvös is volt már, ezt éreztük a meggörnyedt hátunkon, elkelt volna már az átmeneti kabát, a színejátszó bélésű, de ez valahogy most elmaradt, azt csak ünnepnap volt kötelező viselni az általános ízlés értelmében, most meg nem volt ünnep, egyáltalán semmi sem volt, mit tudom én, mi volt, kedd vagy csütörtök, olyan nap, amelyik egyáltalán nem alkalmas a kakaskodásra, nem engedik az embert a lányhoz, úgyhogy inkább hétfő lehetett vagy péntek, ezek azok a leginkább kritikus napok, és akkor már inkább kártyázni voltunk, ilyen meg olyan helyeken, ahol nem sajnálják a bort az ember pénzéért, amit elnyernek tőle, bizonyára el is nyerték minden pénzünket, mert mindig elnyertek tőlünk mindent, hát az egyenesen könnyfakasztó volt, ahogy valahányszor húzták le rólunk a bőrt, és hiába kértünk új paklit meg új paklit meg új paklit, az sem segített, még dühödtebben veszítettünk, egymást lovaltuk már bele, és végül csak ütöttünk, ütöttünk, és nélkül rohamoztuk a bankot, amíg csak ki nem fulladtunk egészen, vagy ha még nem fulladtunk ki, akkor valamelyikünknek el kellett szaladnia pénzért, ha még megvolt a cipője, nem került az is zálogba, ennyiért meg annyiért, és azt is okvetlenül vissza kellett nyerni, ehhez pedig föltétlenül elég sok pénz kellett, parádés kocsit rendelhattunk volna az ablak alá rajta, hogy az vigyen bennünket haza, de ugyan hol szereztünk volna parádés kocsit, amikor az ideje már rég lejárt, meg mirőlunk is lejárt, vagyis tartottuk még magunkat valahogy, mint az utolsó negyed végén a

holdvilág, csak ki az ördög vehette volna biztosra azt, hogy megújlunk mi még, mert a pénz körül sem úgy álltak már a dolgok, hanem mintha a parádés kocsisok is kifosztottak volna bennünket, nem szaladhattunk a nagytatóhoz sem, hogy csak most az egyszer segítsen még ki bennünket, de persze hogy nem segített ki akkor sem, amikor szaladhattunk, de valahogy mintha több hitelünk lett volna ennél a mostaninál, esetleg úgy álltak a dolgok, hogy nekünk éppen mindig a most nem felelt meg, mert a múlt mégiscsak egyszerűbb volt, a jövő pedig annyira kuszált, hogy nem is arrafelé haladtunk talán, hanem csak úgy féloldalgósan, keresztül, oldalövényen meg gyalogúton, mindig ilyen irányból szerettünk volna rajtaütni a szerencsénken, de szerencsénk sem igen volt, ahogy a cigarettánk is mindig fogytán, szinte képtelenek voltunk gondoskodni magunkról. Akkor a kukoricát is kellett volna törni, de ahhoz rettenetesen nyomorultak voltunk, ahhoz nem lett volna szabad kimozdulni, meg mennyi mindent meg kellett volna még csinálni, de, gondoltuk, majd csak esőre fordul az idő, és akkor úgysem csinálhatunk semmit, addig meg bizonyára haladunk valamennyit előre, ha vonszolódva is, és ha pihenhetünk, akkor áttekintjük, hogy mit mulasztottunk el, két tőkfej, meg talán csak segít is még valaki, kár, hogy már vége volt a régi, mindennapos, nagy nyüzsgésnek, most mindenki hirtelen pénzt akart, pedig azelőtt akármivel beérték, és fizetni is illett, mert olyan nem volt, hogy nem fizetünk, ezt nem tartottuk magunkhoz méltónak, mert a kártya, az egészen más volt, ott valahányszor határozottan nyerni akartunk, minden alkalommal nyereszkeskedési szándékkal indulunk útra, hanem ebből sohasem lett semmi, inkább talán dolgozni kellett volna, meg nősülni kellett volna, hogy ne úgy éljünk, mint az árvaházban, de akart a fene nősülni, mert csupán dolgozni voltunk kénytelenek, és különben sem voltunk valami nősülő fajta, ha véletlenül valaha is várt valaki ránk, hát az elvárhatott, várhatta, míg el nem kezd hullani a fogunk, hogy komolyan tudjuk venni az idő ökölcspásait, amúgy meg elég jól megvoltunk egymagunkban is, jó ideig beértük azzal, hogy eljártunk nevetni a lakodalmakba, mert ahogy mi tudtunk neveti, főleg, ha a más dolgáról volt szó, az valóssággal ritkaságszámba ment.

Akadtt ugyan egyszer jóképű lány a kukoricatörők között, azt nézegettük is mindketten, de azért egyikünk sem vette annyira komolyan a dolgot, hogy különösebben sürgette volna, meg tán csak nem állunk oda kiszámolódsdit játszani a kukorica szélébe, pedig a nagylány nagyon számolta volna, de az a sok kukoricatörő a min-

denféle gyilkos szerszámával eléggé zavarba hozott bennünket, őrizgettük is velük egymást vagy tíz napig, azután meg alkalmunk sem igen nyílt már a próbálkozásra, mert odébb vonultak, nem tudtunk több munkát adni nekik, és most hozakodni elő a szándékunkkal már kész háborúság lett tvolna, főként, hogy nem voltunk tisztában azzal, valójában melyikünk is szeretné elnyerni a bizalmunkat, ezt talán a legszívesebben rájuk bíztuk volna, hogy ők válasszanak közülünk, vagy legjobb lenne talán, ha a lány választana, és amíg mi ezt fontolgattuk, amott közbelépett egy magányos a szomszédból, és elrontotta az egészet, egyszerűen se szó, se beszéd, az orrunk elől feleségül vette a lányt, legalábbis nekünk így mondták, ő is meg a kukoricatörők is, amíg csak ki nem sült, hogy nem éppen így van ez, volt ott egy-két kitétel is a dologban, amit persze nekünk nem kötöttek az orrunkra, vagyis hogy a lány egyáltalán nem mehet még férjhez, mert nem nagykorú, csupán idősebb kiskorú, de annyi esze azért van, hogy ott marad a magányosnál, habár nálunk sokkalta jobb helye lett volna, a magányos meg várja, hogy nagykorú legyen, neki pedig addig sem kell kukoricát törnie, mi meg már különben is untuk az egészet, határozottan a gépi törés mellett voltunk, vagy ki tudja, mi mellett, csinálnunk kellett valamit a ház körül, és azután merő kíváncsiságból elkezdtek a magányost is megkörnyékezni, hogy részleteket tudjunk meg, milyen egyezsége is jutott a kukoricatörőkkel, az meg jó ideig nem volt hajlandó a részletekről beszélni, mi pedig már a kerítéséig nyomakodtunk időnként, és valahogy mindig épp erre terelődött a szó, amíg meg nem tudtuk, hogy külön ágyban hálnak egészen a nagykorúság napjáig, és ha már így volt, akkor mi is nyugodtan hálhattunk külön ágyban addig a napig, amelyről hármunk közül alighanem egynek sem volt biztos fogalma, hogy mikor fog elérkezni, és hiába is igyekeztünk kiszedni belőle, hogy azért az egyezséget kijátszva megszorongatja-e néha a nagylányt, vétkezik-e néhanap, erre csak esküdözött, hogy ilyesmi számításba sem jöhet, a szavát adta meg mit tudom én, micsoda, de a farkát talán nem keverte el a kukoricacsutka közt — ilyesmivel próbáltuk rávezetni a helyes útra, de ő hajthatatlan maradt, és itt kénytelenek voltunk megállapítani, hogy, úgy látszik, vannak még ilyen gyerekek is, akik mindenáron betartják a szabályokat, amelyekre bennünket minden biztonnyal elfelejtettek megtanítani, mert mi a magunk esztől ugyan föl sem vetettük volna, mivelünk azokban az időkben nemigen törődtek, vagyis hát ezt-azt mégis fölszedtünk az útszélről meg friss házasemberektől, akik rengeteget beszéltek ilyesmiről, hogy

közben így tesz, meg úgy tesz, mármint a friss feleségük, akit jól ismertünk, hát hogyne ismertük volna, amikor a lakodalmukban mi ordítoztunk a leghangosabban, úgyhogy határozott képet tudtunk alkotni magunknak arról, hogy hogyan is tehet, de erről többet azután egyikünk sem mondott, mert mi a csudának annyit beszélni ilyesmiről, maradjunk csak a pálinkánál vagy egy öreg körtefánál, mintha végleg ahhoz kötöttük volna a szamarunkat, de közben elfelejtettük, hogy pontosan milyen is volt, vagy nem is körtefa volt az, hanem diófa, és aztán hajnalban már elleptek bennünket a varjak, az átkozott, fekete, tolvaj népség, és nem is mind egyfajta, voltak köztük csupasz torkúak, amelyikek a trágyakupacokat is marcangolják, és valószínűleg ettől vedlik meg a nyakuk, a trágyalé lemarja róla a tollat, meg olyan szép mellényüek, és nem volt elég a károgásuk, hanem az éktelen marakodásukkal is a fejünkre másztak, puska kellett volna, hogy rendet tudjunk tartani a szállás körül, mert ezek ugyan nem félték a madárijesztőtől, vagy azokat is összetévesztették mivelünk, mert tőlünk meg végleg nem félték, úgyhogy ideje lett leverni a diót is a fákról, amihez igazán nagy türelemre volt szükség, meg mindenfajta fifikára, hogy a nadrágunknál fogva fönn ne akadunk a fán, és ha netán leesünk, biztosan nem a Szűz Mária kötényébe pottyanunk, hanem disznótúrásokba az elgazosodott gyepeken, talán már a vaddisznók is bejártak ide a határból diót keresni, olyan rettenetesen össze volt turkálva a fák alja, de legalább a diófák megmaradtak, mert a többi fa fokozatosan mind kiveszett, és a szomszédok is mintha egyre távolabbra kerültek volna, néha már az volt az érzésünk, hogy nőni kezdett a világ, kelni, akár a kovász, s mi ennek a hátán egyensúlyozunk bizonytalan gombakalapunkkal, egyáltalán nem érezve többé a merőlegest, és alig engedelmeskedve a nehézkedés törvényének, s ugyanígy görbe törzsű fáink meg repező falaink is, és ez egészen általánossá vált, alig volt már ember a környéken, nos, ott volt a magányos még meg egy-két öreg lurkó az öreg lovával, de ez már olyan volt, mintha csupán egy véletlen kísérletet végezne valaki, hogy ugyan melyikük fog tovább élni, a ló-e vagy az ember, és mégiscsak szikár fajta lehettünk, mert mindahányszor a lovak pusztultak el előbb, vagy egyszerűen csak eladták őket, mert megunták tartani, s azok nyihogva forogtak vissza a dülöutakról, amerre elvezették őket, és nem maradt utánuk semmi, csak a nyitott ajtajú istálló, és mintha egy kicsikét túl sokat lett volna újabban ősz, valahol mindig szántani készültek, de mindenük hihetetlen állapotban volt, mintha az útszélről szedegették volna össze

alkatrészenként, az ekéik, a traktoraik, a boronáik, s akkor jöttek, hogy javítsuk meg, mondtuk, hogy nem javítjuk, mi a fenével javít-suk, az semmit sem segít rajtuk, ha szétszereljük meg újból össze-rakjuk, inkább újat kellene venni, de hogy vesznek, mondták, ez még őket épp kiszolgálja, inkább megfizetnek; azt gondolták, hogy ezek is az öreg lovaik, és ezekkel is lehet versenyezni, hogy melyikük fog tovább szuszogni, de azután sohasem fizettek, olyan ötleteik voltak, hogy majd inkább ledolgozzák, de hogy dolgozzák, mondtuk erre, és utóbb mást sem csináltunk, mint hogy elmentünk, és szétszereltünk mindent, amit szét lehetett szerelni, és otthagytuk, hiába jártak a nyakunkra és hiába fogadkoztak, hogy fizetni fognak, nem gondol-ják tán, hogy pénzt kérünk ilyesmiért, háritottuk el a fogadkozókat, maradtak volna a lovaknál, mivel azokat nem tudtuk volna szét-szerelni. Az egyik Mikulásnak detektoros rádiója volt, hát olyan va-lamit én még életemben nem láttam, az közvetlenül a levegőből lop-ta az energiát valami hihetetlenül egyszerű szerkentyűvel, egy fél-körömsnyi ólomkristállyal, és egészen rendes vétele volt középhullá-mon, de nem csapott valami nagy ricsajt, az igaz, az öreg a fülhall-gatókat egész nap a fején tartotta, akár valami hangmérnök, még amikor reggel nekilátott a tegnapi sült liba maradékának, akkor is, egyre csak folydogált vékony erekben a zsír az ujjain meg a szája sarkán, befelé, a borostái közé — csak hetente borotválkozott, mert úgysem járt sehová sem, ha összevissza kétszer találkoztunk vele az országúton, egyszer alaposan be volt tankolva, és akkor szidott ben-nünket, hogy mi mindig a magunk hasznát nézzük, az ördög értette ezt, talán végtelenül el volt keseredve a sorsán, amin mi nemigen változtathattunk, mi is ugyanígy szidhattuk volna őt, mert idősebb volt, és nem szólt nekünk idejében, nem világosított föl bennünket, de miről is világosíthatott volna föl, az ötven- vagy hatvanéves de-tektoros készüléke mellől, amikor kezét fogni is úgy szokott velünk, hogy örültünk, ha kiszabadultunk a markából, tehát mindvégig ő számított erősebbnek —, és akkor, délután mondták, hogy most már odavan az öreg, én pedig sajnáltam, hogy nem fogadtam el reggel a meghívását, és nem segítettem neki lerágni a lúdcsonkokat, pedig amikor elmentem megnézni, még láttam, hogy ott a zsír nyoma az állán, és a házbeliek épp azon vitatkoztak, hogy most megborotvál-ják-e vagy ne borotválják, vagyis hogy melyikük borotválja, hát olyan valaki csinálja, akartam mondani, akinek biztos keze van, és nem fogja megvágni, de nem szóltam semmit, mert még az én nyakamba varrják ezt is, ha már olyan jó teóriáim vannak a halottborotválás-

sal kapcsolatban, és azzal sem húzhattam volna ki magamat, ha azt mondom nekik, hogy növeessen szakállt, az öreg.

A detektoros rádióra azonban, mivel a hallgatót most már levették az öreg fejéről, igényt tartottam volna, ha egyáltalán létezik valami mód, hogy ilyesmivel hozakodjak elő, azt nem gondoltam, hogy a faládikával együtt és a fülhallgatóval a fején fogják eltemetni, meg egyáltalán kinek az ötlete volt ez a marhaság, hogy az öreg ott is hallgassa a rádióját, sőt abban sem vagyok biztos, hogy a rádióhullámok lehatolnak-e sirmélynyire, és nem lett volna-e jobb, ha a bánatos, őszi kukoricalevelek csörtögését hallgatja vagy a diók kopogását meg a vaddisznók loholását a temetőn keresztül a veszett malacokkal, mintha különben is deszkán vagy koporsófödélén szaladnának, úgy hallatszík a körmeik dobaja az éjszakában a kiszáradt földön, és miért volna jobb ettől a beatzene, amikor nem hinném, hogy valaha is hallgatta azt, inkább a híreket hallgathatta, de azokról sohasem beszélt, messze vagyunk mi a hírforrásoktól, ezt gondolhatta, vagy gondolhattuk mi is, és nem is valami nagyot tévedhetünk a kölcsönös véleményünkben, és ebben a pillanatban úgy emlékeztem az öregre, mint aki térdig érő, kék, pontosabban napszítta vázsongatyában áll a szállása kapujában, pedig már erősen ősz volt, már várni lehetett volna a deret is, de ha egyszer ilyen rakoncátlanak maradt meg a fantáziámban, és vad szél is fúj, tövises sugarú, amely elől a sünök is menedéket keresnek a szalmakazlak alatt, de búcsúzóul állítólag kiisszák még a tyúkok oda rejtett tojásait, ez az áldomásuk a télre, és végtére is mi marad az időből, ha nem pusztán egy üres és töredezett tojáshéj, amiből semmi sem kelt ki, és azt is félrelöki a kis, szőrös mancsukkal, és akkor az öreget egy szürke, ütött-kopott kombin elvitték nagy csinnadrattával, a fején a fülhallgatóval, és végül egészen szellemesnek tűnt az egész, kár, hogy mi nem voltunk ott, csak messziről néztük, valahogy nem állt a kezünkre az ilyesmi, embereket eresztgetni a föld alá, meg a rokonságot sem ismertük valami kiválóan, amúgy pedig nekünk is meglehetnek a magunk heppjei, és akkor inkább már ezekre ügyelünk.

Azután az októberi napok múltával déli irányban egyre inkább látni lehetett az égaljon a hegyeket, amikor tiszta, derült és hűvös volt az idő, az égbolt pedig hihetetlen magasságban ragyogott, az alacsonyan járó nap fénye nem tudta már befogni, és a színe jóval sötétebb árnyalatú volt, mint nyáron, és mintha hirtelen vonzódni kezdtünk volna a hegyek felé, ám most nagy távolságnak tűnt az a hatvan kilométernyi is, annyira lehettünk tőlük légvonalban, meg

délután beállított az apókánk is, nos, az apókánk a rokonaink rokona volt, de azokat a rokonainkat közelről sem ismertük annyira, mint az apókánkat, aki a környéken lakott, hol itt, hol ott, az ő rokonainál, de nem azoknál, akik a mi rokonaink is voltak, pontosabban, ha ezt kezdtük firtatni az apókánkkal, már magunk sem tudtunk elmenni rajta, sem a rokonságán, sem azon, hogy most éppen hol lakik, vagyis ezen a délutánon azt mondta, hogy elmegy Pecesorra lakni, mert házasodik, és az asszony elvárja tőle, hogy nála lakjon, ami a tételre való tekintettel nem is volt rossz elképzelés az apókánk részéről, mondtuk is neki, hogy a sünök már bújnak, láttuk az üres tojánhéjakat, amiket kiittak, ő is iparkodjon, hát épp ez az, mondta, szüksége lenne a segítségünkre ahhoz, hogy elköltözhessen, hát segítünk mi, mondtuk, azzal az ő betyárbútorával hárman könnyen elkocogunk Pecesorig, de erre kijelentette, hogy restellne csak úgy gyalogosan beállítani, hirtelen nagyon elkezdett adni a megjelenésére, hanem a menyecske, kezdtük erre faggatni, hogy mi is birtokába juthassunk az érdekesebb részleteknek, hogy megy-e az udvarlás, első sorban azt kérdeztük, meg olyasmit is feszegettünk, hogy a frigy megvolt-e már, de ő csak valami kézfogóról beszélt, hanem érdekelt is minket a kézfogó, inkább azt vettük föl, hogy odanyúlt-e már neki, hát erre csak hümmögött meg pironkodott, és olyasmit is említett, hogy nem sül ki a szemünk ennyi mindent kérdezni meg összevissza beszélni, hát éppen, mondtuk, vagy nem azt akarja-e, hogy segítsünk neki hurcolkodni, és keressünk neki kocsit, és legyen, aki vissza is hajtja, ha már ő véglegesen ott szándékozik maradni — hát éppen ezt akarta volna, csak nem akart vele egyből előhozakodni, még az a jó, hogy így elébe vágtunk a mondókájának, és akkor mehattunk kocsit keresni neki, mert erővel fogatot akart, és végleg öreg este lett, mire megvolt a fogat meg fölraktuk a holmiját, majd nekivágtunk a bizonytalannak, bár ő intézhette ezt így, hogy ennyire eljárjon velünk az idő, és ő észrevétlenül lopakodhasson be a faluba, ahol mi teljesen járatlanok voltunk, vagyis annyit azért tudtunk, hogy hol lehet ott a kocsmá. De most nem kocsmázni mentünk azzal a roska-dozó, idegen lóval, mert azt sem tudtuk, miként bánjunk vele, hogy igyekezzen kissé, de ettől baja ne legyen, hát fölváltva hajtottuk, és oly gyöngéden, hogy szinte le sem mertünk ülni a kocsi ülésére, pedig azelőtt, ha lovat kaparintottunk a kezünk közé, vagyis egy ló nekünk kevés volt, kettő kellett és szaladás, meg olyan kocsi, amelyik nem egykönnyen hullik széjjel, akkor nem maradt volna meg mellettünk az apókánk, szétszórtuk volna a tükrét meg a dunnacihá-

ját, de így csak kocorásztunk óvatosan, akár a Tisza jegén, és kívántuk a sok szerencsét az apókánknak, de nem kellett a kalapját két kézzel a fülére húznunk, hogy le ne sodorja a szél, ő meg csak okoskodott, hogy merre menjünk, hogy a becsei határúton menjünk, meg a messzilátónál menjünk, mintha valaha is vezetett volna másik út Pecesorra, nem ez az agyonhasznált és agyontaposott, évszázados, amelyet a ló is alaposan megismerhetett hosszú élete során, habár mi nézhettünk már a lovak szájába, nem az a nemzedék voltunk, amelyik a ló fogai alapján szinte napra meg tudta mondani, hogy milyen idős, ez jó öreg volt már, nagyon is öreg, lónak az apókánknál is öregebb volt, viszont számárnak mi nagyobbak voltunk mindkettejüknél, ezzel vigasztalódtunk, majd amikor megérkeztünk, meg is bizonyosodhattunk róla, mert mi azt vártuk, hogy Pecesoron már nem fogják sajnálni tőlünk a mézes pálinkát, ám az apókánk még csak be sem tessékelt bennünket az új házába, hanem arra hivatkozott, hogy abban a hűvös estében még megfázik az a ló, és még ő látott el bennünket tanáccsal, hogy a legokosabban tesszük, ha nyomban visszafordulunk, és meg sem állunk hazáig.

Ám néhány nap múlva megint csak beállított az apókánk, de most azzal, hogy sehogyan sem jó neki az új helyen, nem felel úgy meg neki ott, de mi mostanra közömbösekké váltunk a sirámainra, mondtuk neki, hogy maradjon csak, ha már odahurcolkodott, meg hogy olyan jó helye máshol úgysem lesz a télen, de aztán arra kezdett hivatkozni, hogy mi nem vagyunk az ő bőrében, mit tudhatjuk mi, hogy mi is van ott, és ez igaz volt, ám azért mégis sejtettük vele, hogy nekünk nem is volt alkalmunk látni, mi is lehet ott, és nekünk ne is mondja, hogy mi van, mert azt mi el sem tudjuk képzelni, no, ekkor oda lyukadt ki, hogy őt nagyon is igénybe veszik ott, vagyis az asszonnyal kell hálnia, ezért is akarta az, hogy ő nála lakjon, de alvás helyett állandóan zaklatja, hogy csináld, Pista, csináld, hát ilyen cemende természete van, ő meg inkább a nyugalomra vágya, vagyis mostanra már áhítozza a nyugalmat, és jó lenne, ha megint a segítségére lennénk, és visszaköltöztetnénk, utána meg csak nézett, eltúrta a hahotázásunkat is, meg ahogy ugratjuk egymást, hogy csináld, Pista, csináld, és akkor újra megszereztük a kocsit, majd útközben a lovat is azzal biztattuk, hogy csináld, Pista, csináld, és Pecesoron sem átallottuk ezzel serkenteni egymást, pedig átkoztak bennünket pereputtyostul, mégsem tudtuk leküzdeni a kacagásunkat, és még jobban kedveltük az apókánkat, átkaroltuk, és a fülébe suttogtuk: csináld, Pista, csináld! Fizettünk volna italt is neki a kocsmá-

ban, de az apókánk sohasem fogyasztott italt, a sör állagával is meg szagával is a lóhúgyra emlékeztette, hogy talán hívő lenne, arra is gondoltunk, de hívő sem volt, az ördög tudja, mi volt, gépész volt, mondták egyszer, amikor efelől érdeklődtünk, de ennek semmi köze sem volt az italhoz, a fél határ gépész volt ilyen vagy olyan érában; gőzgépeknél meg körmös traktoroknál, és ezek, ha italt akartunk fizetni nekik, szívesen elfogadták, és nem kellett őket sohasem fogatos kocsin hurcolásznunk, mindegyikük el tudott menni a maga lábán, éppen csak a mi apókánk nem.

Lassanként olyan szép, fehér felhők bolyhozódtak körénk, akár az apókánk hosszú, fehér haja, ha a szél lobogtatja, és ekkorra a föld éppolyan aszott lett, mint az apókánk nyaka bőre a tarkóján, szinte cserepes, és aki csak tehette, ilyenkorra beült valamelyik faluba, Hegyesre, mondjuk, de az nagyon félreeső hely volt, Feketicsen meg nemigen szerettek, mert az partos, Szenttamás meg laposnak számított, maradtak hát az apró falvak, azok nagyon rendesek voltak, akik viszont mindenünnen kiszorultak, valamelyik szálláson tűntek föl, hogy őrizzék, mert ha nem lakják, abban a pillanatban elkezd merülni, akár valami túlterhelt hajó, előbb-utóbb elnyeli a föld, addig furkálja és rágja mindenféle féreg, az pedig utolsó kísérlet volt a megmentésükre, hogy családokat telepítettek rájuk, azok meg jöttek a sok gyerekükkel, a gyerekeknek meg nem volt hová iskolába járniuk, nem működtek már a régi, rossz iskolák, azok is összedőltek vagy szállássá vedlettek az utóbbi száz év alatt, és mostanra már javában készültek összedőlni, ide különben sem lehetett volna iskolába járni, nem volt tanító és nem volt tábla, még a kockás oldaláról is lekopott a festés, ahogy éveken át a disznókat forrázták rajta tenként, nem biztos, hogy a forró víztől, hanem inkább a fagytól, a gyerekek meg a határban kergetőztek, némelyikük kalapot viselt, akár az őseink, a régi fényképeken még látni kalapos gyerekeket, és most itt voltak a kalapos gyerekek, ezeket szociális szempontból veszélyeztetettként tartották nyilván valahol, és időnként meg is látogatták őket, mintha ez olyan sokat segített volna, meg aztán a környéken is puhatolóztak, hogy vajon mi a helyzet azokon a szállásokon, hát mi a fene lett volna a helyzet, nekünk az érdeklődők közül legjobban egy megriadt kislány nyerte meg a tetszésünket, aki szociális gondozó volt, és valami alacsony kiskocsin jött ide azokon az elképesztő dűlőutakon, lépten-nyomon elakadt, és végtelenül bőgette a motort, és azután, ahogy szétcsaptunk a kutyák közt, ő is csak érdeklődött, pedig jobb lett volna, ha bennünket is a gondjaiba vesz,

néztük a kéikkel árnyalt szemét meg az okos száját, hogy miként fognak majd telni ezek, azt kérdezte, hát befütenek a kemencéjükbe és nekivetik a hátukat, mondtuk neki, úgy biztosan nem fagnak meg, és olyan ijedt volt, mint aki eltévedt, a tájék lehetett rá ilyen hatással, hogy egészen összezavarodott, meg azok a rettenetesen elgazosodott utak, ahol embert ilyenkor már alig látni, inkább látni délibábot az őszi szántások fölött, ha még erősebben tűz a nap. Néztük a szoknyaszegélyét meg a szép, sovány térdét, és olyan ábrándok kerítettek bennünket a hatalmukba, hogy ezentúl majd gyakrabban fogunk találkozni, és már majdnem elkezdtük melengetni a fázékony, lúdbőrző testét, mert leginkább olyannak tűnt, mint egy itt rekedt fecsekemadár, hirtelenében nem is tudtuk mivel kínálni, a pálinkánkából hajtott föl vagy két kupicával, de eléggé gyakorlottan, alighanem a lelkét szerette volna fölmelegíteni, az pedig ettől nem melegszik, talán még fagyosabb lesz, így is ment el, valahogy fagyos lélekkel, még azt sem engedte, hogy kihajtsuk helyette a cifra kis alacsony kocsiját, mert mi tudnánk olyan helyet találni, ahol nem sűrölődna annyira a feneke, nemcsak a kocsié, hanem már szinte az övé is, mert így is milyen állapotban lehetett már, de mégis sima utat érhetett, mert soha többé nem láttuk, bár tudtuk, hogy itt fejt ki hatást a közelünkben, mert a nagyobbacska gyerekek hosszabb-rövidebb időre eltűntek, valami becsei vagy ki tudja, milyen családoknál helyezték el őket, de azok is lassanként visszakerültek, például azzal, hogy az egyik asszonyhoz, akinél az egyik kalapos, fekete fogú fiú volt, a csósz jár, aki ezzel aztán tele is beszéli a határt, habár mi csószt soha életünkben nem láttunk, és akkor mit tanul ott az a gyerek, hát mi a csudát tanulhatna olyat, amit még nem tud, mert azt legföljebb a csósz sem tudja; efféle közerkölcsöt érintő megszorítások is helyet kaptak a csatangoló gyerekek iskoláztatásának kérdésében, és utóbb elfogytak a látogatóik is, ki sem törődött velük, ültek, és csak néztek befelé az üres égbolt alá, mintha túl korán tisztázták volna magukban, hogy innen már nem kell mozdulniuk.

Ám nekünk annál inkább mozdulnunk kellett, párosával meg külön-külön is, amikor beállt az esős idő, és szinte az égaljra is fölcsapott a sár, ha lettek volna lovaink, lovon mehettünk volna, de mostanra végleg gyalog maradtunk a hideg, október végi gyurmában, éppolyan lett a föld anyaga, csak sokkalta kellemetlenebb tapintású volt, és szinte lemoshatatlanul odatapadt az ember fülére, ha véletlenül rácsapódott, ezért a lábunkat is alacsonyan kellett húznunk, hogy ne nagyon fröcsköljük, és ami egyikünkkel megesett.

olyan lett, mintha mindkettőnkkel ugyanaz történt volna, habár az egyikünk a Murgány soron járt, a másikunk meg a kastélynál, de végül ez úgy jött ki, mintha egyazon időben két helyen is lettünk volna, pedig nem is voltunk ikrek, hogy valami ilyen kapcsolat álljon fenn közöttünk, de ha az egyikünk mesélt valamit, a másik a szavába vágott, és akként folytatta, mintha vele is megesett volna ugyanaz, úgyhogy ez eléggé kínosná vált, kórosnak tűnt fel, rejtőzködnünk kellett volna egymás elől, vagy egyszerűen csak elszakadni egymástól, de ha én mentem valahová, ketten mentünk, és akkor is ketten mentünk Dreába, mintha háztűznézőbe mentünk volna, pedig volt már vőlegény, ajaj, nem lehetett az ilyesmit nem tudni, de mi csak egyezkedtünk a nagylánnyal, hogy melyikünk volt, az végleg mindegy, miközben amott arra vártunk, hogy a magányosnál eljőjön a nagykorúság napja, benne megbízhattunk, de emitt, gondoltuk, tájékozunk kicsit a szánkat, ha nincs kéznél a vőlegény, és mentünk is árkonbokron át az éjszakában, ha úgy találtuk helyénvalónak a dolgot. kultúrotthonba jártunk meg ilyen szenvedélyes helyekre, ahol tilos volt a dohányzás, és a sapkát le kellett venni, még az a szerencse, hogy nem viseltünk sapkát, mert úgyis fönn hagytuk volna, és jóindulatúan kerülgettünk mindenféle embert, mint aki megtért vagy kitért a hitéből, és nem a csukott kocsmaján dörömböltünk, mivel a helyi hatóságból valakinek eszébe jutott, hogy a kocsmában szünnapot kell tartani, s ezt el is rendelték, s meg is kellett tartani — nos, ez korábban volt, meg főleg azért, mert kártyapartnereket kerestünk, de nem találtunk, mintha az egész falu elfeledte volna, miként is fest a tökfilkó, mi pedig akkor erővel nyerni akartunk, de most egyszeriben nem akartunk nyerni, előbbre való lett számunkra a vőlegény ügye, hogy ugyan mire jutunk mi benne a sáros éjszakában, erősen kopaszodó jegenyék alatt, hideg falak tövében, amelyeket már megint meszeltek, és a nyirkos mésztől még jegesebbek lettek, mintha halottak napja jött volna ránk is, hihetetlen sebességgel közeledett, a nagylány meg valahol egy hideg szobában aludt, nem akadtunk a nyomára, pedig dehogy aludt, leskelődött utánunk, hogy miként esz érte bennünket a fene, ez később válogatott körülmények között ki is derült, de itt se mi húztuk a rövidebbet, legalábbis nem annyira, mintha valamelyikünk elvette volna feleségül; viszont belebotlottunk az utcán egy részeg tanítóba, és nem győztünk csodálkozni, hogyan is kerülhet ide tanító, amikor iskola egyáltalán nincs a környéken, miféle ábécére akarhat ez oktatni bennünket, az meg a régi időkről kezdett beszélni, amelyekre mi sem emlékezhettünk,

de ő maga sem, csakhogy akkor honnan tudott oly folyamatosan beszélni róluk, vagy inkább talán az ital beszélt belőle, mert időnként, ha fogytán volt a szulfája, utána kellett öntenie, és ezekben az ital-szagú időkben, amelyek a tanítóból áradtak, komoly dolgok kerültek felszínre, de ezek mostanra valahogy hatályon kívül estek vagy érvényüket veszítették, mintha megfordult volna velünk a világ, pedig dehogyan fordult, csupán megváltozott, ólálta meg kiszaladt, nem is tudott már megállni a lábán, és mindenáron velünk akart jönni, mintha csak a vőlegény szabadította volna ránk, hogy kolonc legyen a nyakunkon, amikor a menyasszony háza felé vesszük az utunkat, mintha lett volna ott bármi keresnivalónk is, úgyhogy birkózni kellett vele, nagyon erős szorítása volt, szinte porladozott a markában az ember elázott kabátgallérja, mivel szeretett volna még valamit elmondani, de az most hirtelen nem jutott eszébe, hanem nekünk beszélhetett, amikor holnap már arra sem fog emlékezni, amit eddig elmondott, és nem győzné kapkodni a fejét, ha mind visszarámolnánk neki.

Miután a menyasszonyból ily fájdalmasan ki kellett ábrándulnunk, amikor csak úgy adta ki az eszünk, a szállások közt kezdtünk csatangolni, olyasvalakit kerestünk volna, mint a riadt kis szociális gondozó, olykor egymásnak adva a kilincset más csatangolókkal, azok meg néha lóháton voltak, s ahogy megláttak bennünket, úgy elvágtattak, hogy csupa sarak lettünk, úgy megugratták a lovukat, és még csak nem is méltatlankodhattunk kedvünkre, mert vendégek voltunk, és illett befognunk a szánkat, de apróbb bosszúságok mindig érik az embert, amik még tisztázásra várnak a messzi jövőben, hogy akkor se unatkozzunk majd, amikor már csakugyan és végleg az unalomnak szentelhetnénk az életünket, de erről még szó sem volt, mert akárcsak minden évben, amikor a varjak is már tovaszálltak, meg a fű is elhullatta a magját, ismét előkerült a mi vénséges zeneművésznünk az arasznyinál alig nagyobb, agyondrótozott pikolójával, amelybe elég sok vizet kellett önteni, ha azt akarta, hogy megszólaljon, de hogy a nyarat hol töltötte, azt sohasem kérdeztük tőle, ahogyan azt sem, hogy a telet hol számítja eltölteni, néha ugyan említést tett arról, hogy, lám, már vége az októbernek is, rögtön itt a november, és nézett ránk kancsalul, meg bánatosan fuvolázott, a bajusza két hegye messzire elállt, és mintha a hegyesre pedert bajusza hegyét nézte volna, úgy valahogy meredt ránk, vagy csupán a semmibe, vagy a semminél is messzebbre látott, majd végül azt akarta, hogy mi is zenéljünk vele, ugyan mivel, kérdeztük, a fazekak földőivel talán, mire

azt válaszolta, hogy akár azzal is, hogyhoggy nem unjuk a csöndet magunk körül, de mi észre sem vettük, mondtuk neki, pedig nagyon is észre lehet venni, majd a fejét kissé elfordítva és szemével a bajusza két hegyét /keresve ismét ajkához illesztette a fuvolát, de mivel vizet nem öntött bele, csak csukladozó hangon szólalt meg, mintha máris kezdett volna belefagyni a hang, de ahhoz, hogy a csöndünket összezúzza, ennyi is elég volt, ennyit évről évre megkaptunk tőle, mintha kibodorította volna a hajunkat.

